

weekend

Zwitserse vrouwen van mei '68 nu in de bres voor het klimaat

REPORTAGE KLIMAAT Dezelfde Zwitserse vrouwen die in 1971 het stemrecht afdwongen, vechten nu in de frontlinie van de klimaatstrijd. Zij daagden hun regering voor het Europees Hof voor de Rechten van de Mens in Straatsburg. Als ze gelijk krijgen, moeten alle Europese landen hun klimaatbeleid aanscherpen.

'Is het niet stilaan tijd voor een aperitiefje?' Zonder een antwoord af te wachten vult Maryelle Budry drie glazen. 'Proef maar, fris en zoet.' Het is net voorbij zes uur en de zon schijnt in het appartement van Budry in het centrum van Genève. Anne Mahrer zit naast haar en neemt het drankje dankbaar aan. 'Santé, op Straatsburg!'

Mahrer is covoorzitter en Budry actieste van de KlimaSeniorinnen, een beweging van meer dan 2.000 vrouwelijke senioren die sinds 2016 een juridische strijd voeren opdat Zwitserland meer inspanningen zou doen om de internationale klimaatnormen te halen. Nadat de Zwitserse regering en het gerecht hen in het ongelijk hebben gesteld, brengen ze hun zaak nu voor het Europees Hof voor de Rechten van de Mens in Straatsburg. Daardoor werd de inzet van hun actie nog groter. Als de rechters van Straatsburg hen gelijk geven, moet niet alleen Zwitserland die beslissing naleven, maar wordt er een precedent gecreëerd dat alle 46 lidstaten van de Raad van Europa, dus ook België, bindt.

'Onze strijd gaat naar zijn internationale finale', zegt Mahrer. 'Vorige maand waren we met een hele groep vrouwen in Straatsburg om de zitting over onze zaak bij te wonen. Die wordt behandeld door de Grand Chamber, wat uitzonderlijk is en het belang van de zaak aangeeft: zeventien rechters, onder wie de voorzitter, zullen zich over onze argumenten en die van de Zwitserse staat buigen. Hoogstwaarschijnlijk vellen ze hun verdict in het najaar.'

Budry en Mahrer vertellen over die dag in Straatsburg. 'We waren met veel en wat opviel, is hoe verschillend we zijn van achtergrond: onder de KlimaSeniorinnen bevinden zich voormalige topadvocates, gepensioneerde artsen, wetenschappers, onderwijzers, arbeiders, verzorgsters, politici en ondernemers. Samen vormen we een krachtig netwerk waarmee politici en rechters niet zomaar kunnen sullen.'

Het dossier van de KlimaSeniorinnen is vooral gebaseerd op wetenschappelijke onderzoeken die aantonen dat bejaarde vrouwen meer risico lopen op ademhalingsziekten en hart- en vaatziekten ten gevolge van klimaatfenomenen zoals hittegolven. Mahrer: 'Sinds de hittegolf van 2003 stapelen de studies die dat bewijzen zich op. De wetenschappelijke consensus over de extra kwetsbaarheid van oudere vrouwen is een feit, aan ons om dat nu ook voor de rechters te bewijzen.'

De argumenten waarmee de Zwitserse rechtbanken hun argumenten verwerpen, vinden Mahrer en Budry behoorlijk cru.

'De rechter oordeelde dat onze gezondheid "niet met voldoende intensiteit is aange-tast" en dat we onze doelen niet via juridische, maar via politieke weg moeten nastreven'. Budry: 'Niet met voldoende intensiteit aangetast? Wat verwachten die rechters van ons? Dat we met honderden tegelijk doodvallen? Wel, eigenlijk gebeurt dat al.'

Mahrer: 'Echt, ik was verbolgen over die rauwe redenering van de Zwitserse rechters. Het voelt alsof je land je in de steek laat. Ach ja, Zwitserland laat zich weer eens van zijn dapperste kant zien. We zijn een rijk en geïndustrialiseerd land, maar als het erop aankomt om de klimaatnormen van het akkoord van Parijs te halen, hinken we achterop. Nochtans worden ons milieu en onze natuur nog meer dan elders verwoest. Onze gletsjers zijn in lamentabele staat. Op de beroemde Col de Tsanfleuron is het ijs op de kam voor het eerst sinds 2.000 jaar weggesmolten. 10 jaar geleden lag daar nog een pak ijs van 15 meter. In mijn jeugd heb ik nog op die gletsjer gestaan. Overal waar je kon kijken lag er een dik pak sneeuw. Nu zie je daar rotsen en stenen en moeten we de sneeuw die er nog ligt met lakens tegen de zon beschermen. Bij wijze van protest probeerden actievoerders de gletsjers met reusachtige rode hechtpleisters bij elkaar te houden. Een symbolische wanhoopsdaad.'

Tenniswedstrijd in de bank

Achter Budry hangt een grote poster over de protesten van mei '68. Wanneer we haar vragen of ze actief deelnam aan de studentenprotesten, wordt het stil. Haar gedachten gaan naar meer dan 50 jaar terug, toen ze een jonge twintiger was. 'Toen hebben wij geleerd wat activisme is. Mei '68 stond voor ons in het teken van de bevrijding van de vrouw en van de strijd voor vrouwenstemrecht dat pas in 1971 na een referendum is ingevoerd. In die tijd was het niet alleen onmogelijk om te stemmen, als vrouw hadden we ook geen moederschapverlof en mochten we niet zelfstandig een huurcontract afsluiten of een bankrekening openen. We vochten ook voor de vrije beleving van ons lichaam en onze seksualiteit en tegen het patriarchale systeem. Die periode heeft ons diep gemarkeerd.'

Dat hun Klimaatzaak voor een internationaal Hof komt op het moment dat de populairere tegenstand tegen strengere klimaatmaatregelen groeit, is voor Budry en Mahrer geen reden om gas terug te nemen. Mahrer: 'Dat is wat de Zwitserse rechters ons verwijten: dat we strenge klimaatmaat-

regelen via de rechter afdwingen in plaats van op zoek te gaan naar een breed draagvlak en een politieke meerderheid. Het spijt me, maar dit is geen of-overhaal. Wij doen beide: we ijveren voor politieke beslissingen ten voordele van het klimaat, maar we willen ook dat onze regering haar internationale engagementen respecteert, zeker als er urgentie mee gemoeid is. Als ze dat niet doet, hebben wij de mogelijkheid om naar de rechtbank te stappen. Daarvoor is het woord rechtsstaat uitgevonden.'

Budry: 'Ik wil niet langer rekening houden met mensen die op de rem staan en schermen met negationistische argumenten. Ze vertikken het om de rapporten van het klimaatpanel te lezen en gebruiken alleen argumenten die hun ideologie van klimaatontkenning bevestigen. Daarvoor hebben we echt geen tijd meer. We moeten vooruit.'

Mahrer: 'Tegelijk zie ik bij veel tegenstanders een paradox. Laatst zat er een landbouwer in een tv-debat die fulmineerde tegen het "te strenge" klimaatbeleid. Hij gebruikte argumenten die rechtstreeks uit het programma van de Zwitserse extreemrechtse partij kwamen. Maar hij vertelde ook dat zijn boerderij al meermaals zwaar getroffen is door droogtes en had hij de mond vol over de zonnepanelen en de warmtepomp die hij had aangekocht. Hij is tegelijk klimaatontkenner en -activist. Landbouwers dragen verantwoordelijkheid in de strijd tegen de klimaatverandering, maar ze zijn ook vaak het eerste slachtoffer van hittegolven en overstromingen. Kijk maar naar Spanje, Zuid-Frankrijk, Wallonië en recent nog Emilia-Romagna.'

Een andere reden waarom de seniorenvrouwen zich voor de klimaatzaak engageerden, is dat het Zwitserse gerecht in het recente verleden hand optrad tegen jonge klimaatactivisten. Voor hun deelname aan huidige acties liepen meerdere jongeren strafrechtelijke veroordelingen op waardoor ze voortaan met een strafblad door het leven moeten.

Mahrer: 'In 2018 stapten enkele activisten de zetel van Credit Suisse in Lausanne binnen. Ze waren verkleed als Roger Federer en klaagden aan dat de tennisser zich liet sponsoren door een bank die nog volop in fossiele brandstoffen investeert. De activisten speelden een tenniswedstrijdje in de inkomhal en werden opgepakt. Een eerste rechter vond die actie perfect toelaatbaar, omdat ze het imminente gevaar van de klimaatverandering aan de kaak stelde. Maar in beroep kwam het wél tot een veroordeling en had de rechter het over een illegale



© Anouk Schneider

'Klimaatjongeren werden veroordeeld voor ludieke acties. Ze engageren zich voor het voortbestaan van onze planeet en moeten nu aan hun professionele leven beginnen met een strafblad. Degoutant!'

Stefanie Brander



Actievoerders probeerden de gletsjers met hechtpleisters bij elkaar te houden. © Matthias Lüscher / greenpeace

actie en huisvredebreuk.'

Budry: 'We kunnen die jongeren niet aan hun lot overlaten. Ik vind het ook raar dat generaties steeds meer in hokjes worden gestoken. Het maak me zo kwaad als mensen zeggen: "Laat de klimaatstrijd maar over aan de jongeren. Het is tenslotte toch hun toekomst." Irritant. Waarom mag ik niet samen met jongeren strijden? Ook omdat die volgens mij nog iets kunnen leren van oude vrouwen die in de jaren 70 op de barricades stonden. Wij kennen het klappen van de zweep en weten dat je niet mag opgeven als je letterlijk of figuurlijk een klap op je hoofd krijgt. Jongeren hebben veel kracht, maar oude vrouwen ook!'

Mahrer: 'Vergeet niet dat veel Klimasenioren grootmoeder zijn. De dag dat we met z'n allen in Straatsburg waren en we op allerlei tv-zenders interviews gaven, kreeg ik een berichtje van mijn kleindochter: "Oma, ik zie jou overal op tv. Trots op jou!" De mooiste aanmoediging ooit.'

Ach, die oude vrouwtjes
Stefanie Brander is een van de vrouwen die zich recent engageerden voor de Klimasenioren omdat politie en gerecht zo streng optreden tegen de Zwitserse klimaatjongeren. Brander woont in Vevey, een stadje aan het meer van Genève. Vanop haar terras heeft ze een prachtig uitzicht op de Alpen. 'Maar ook steeds meer een triest uitzicht', zegt ze. 'De gletsjers smelten voor mijn ogen weg. Ik ben geen skiër, geen alpiniste en ook niet zo'n Zwitser die voortdurend over alpenweides en bergen pocht. Toch beland ik vaak in een rouwstemming over de gletsjers. Ze zijn wereld-



© Anouk Schneider

'De Zwitserse rechters vonden dat onze gezondheid niet met voldoende intensiteit wordt aangetast. Wat verwachten die? Dat we met honderden tegelijk doodvallen? Wel, eigenlijk gebeurt dat al'

Maryelle Budry

erfgoed van iedereen.'

Brander vertelt dat ze al sinds de publicatie van het rapport van de Club van Rome in 1971 gevoelig is voor het klimaatthema. 'Maar toen ik vernam dat klimaatjongeren voor geweldloze en ludieke acties veroordeeld werden, kon ik het niet meer passief aanzien. Die jonge mensen engageren zich voor het voortbestaan van onze planeet en moeten nu aan hun professionele leven beginnen met een strafblad! Degoutant, zeker omdat hun acties plaatsvonden in een kantoor van Credit Suisse, de bank die in maart door wanbeleid en hebzucht overkop ging en gered worden met miljarden overheidsgeld.'

Brander heeft het over een reflex van het conservatieve Zwitserland dat ook zij in de jaren 70 bestreed. 'Ik deed dat samen met mijn moeder. Op het moment dat in 1971 het stemrecht werd ingevoerd, was zij 54 en ik 16. Sindsdien is er natuurlijk wel wat veranderd, gelukkig maar. Maar ook nu valt het me op hoe kleinerend en paternalistisch op de klimaatacties van een groep oudere vrouwen gereageerd wordt, met een air van: 'Ach die oude vrouwtjes, wat gaan die ons maken? Ik denk dat ze ondertussen wel beseffen dat ze een vergissing begingen door ons niet serieus te nemen. In enkele jaren tijd groeide onze organisatie van 150 naar 2.000 leden. Ons zet je niet zomaar opzij. Waarschijnlijk hadden de Zwitserse regering en het gerecht er nooit rekening mee gehouden dat we naar het Hof van Straatsburg zouden stappen om een beslissing af te dwingen die dwingend zal zijn voor 46 Europese landen.'

Koen Vidal



© Anouk Schneider

'We willen dat onze regering haar internationale engagementen respecteert. Als ze dat niet doet, mogen wij naar de rechtbank stappen. Daarvoor is het woord rechtsstaat uitgevonden'

Anne Mahrer